

UMĚNÍ JE DIALOG S PROSTOREM, PAMĚTÍ I ČASEM

Patrik Hábl je jedním z nejvýraznějších současných českých výtvarníků, jehož tvorba překračuje hranice klasického obrazu a vstupuje do architektury, veřejného prostoru i duchovní roviny.

Text: Zuzana Langová
Foto: Patrik Hábl

Obraz může být kdekoliv, třeba i na skále, pokud máme odvahu ho tam umístit.

V rozhovoru jsme hovořili nejenom o jeho spolupráci s architekty a o fraktální strukturu jako výtvarném principu, ale i o odvaze prosazovat umění ve veřejném prostoru. Háblovo umění není jen estetickým zážitkem, je výzvou k zastavení, vnímání a hlubšímu prožitku.

Vaše obrazy jsou často vnímány jako dialog mezi strukturou a náhodou. Jak byste sám popsal svůj výtvarný styl?

Má tvorba prošla v průběhu let výraznou proměnou. Na počátku, v devadesátých letech, jsem

vycházel ze symbolistní krajiny, inspirované dílem Edvarda Muncha nebo německým romantismem Caspara Davida Friedricha. Začínal jsem s postavou nebo siluetou poutnice stojící na pobřeží, která postupovala po molu až do vzdáleného horizontu. V současné době se soustředím především na strukturu fraktálu a řeším krajinu, nejenom venku, ale i tu vnitřní.

Vaše práce často překračuje rám daného obrazu. Zasahujete do stěn, podlah, někdy i celých interiérů. Co vás na tomto rozšířeném formátu přitahuje?

Zhruba před dvanácti lety jsem si uvědomil, že divák prochází prostorem, který mu uniká ne kvůli prostoru samotnému, ale kvůli nastavení jeho vnímání. Tehdy jsem se začal zajímat o fenomenologii a studoval dílo Oka a duch Maurice Merleau-Pontyho. Začal jsem zkoumat, co se odehrává v hlavě diváka, když přijde na výstavu. Mám pocit, že návštěvník je často zrychlený, jen probíhá, jako by byl myšlenkami jinde. Mým cílem je ho zastavit, zpomalit, vtáhnout do instalace tak, aby se mohl více koncentrovat. Snažím se vcítit do jeho pohle-

du, dostat se mu na chvíli do hlavy a nechat ho v prostoru doslova rozpustit.

Jaký je rozdíl mezi obrazem, který visí na stěně, a malbou, která je její součástí?

Pro mě je to vlastně totéž, ale pro sběratele nebo diváka to může mít zcela jiný význam. Pokud jde o sběratelství, je to spíš otázka komoditní. Sběratel chce obraz vlastnit, pověsit ho doma, odnést, případně prodat, uložit do sefů nebo časem předat dětem či vnoučatům jako součást sbírky. Zatímco malbu ze stěny nikdo neodnese ani neprodá. Je neoddělitelnou součástí architektury a života. A právě tak k ní přistupuji i já sám. Obraz je pro mě součástí každodenního života, stejně jako malba přímo na stěně. Vnímám to stejně. Rozdíl tedy spočívá především v záměru konkrétního sběratele.

Jak vzniká vaše spolupráce s architekty, kdy se malba stává součástí interiéru?

Musí vzniknout vzájemná chemie a dialog, jediné tak může nastat skutečná symbióza. Měl jsem možnost spolupracovat s kanceláří Aulík Fišer,

architektem Stanislavem Fialou i mladými tvůrci Ondřejem Chybíkem a Michalem Křištofem. Každý má jiný přístup, ale pro mě je klíčové, aby spolupráce vznikala od základu jako dům, který potřebuje pevné spojení se zemí. Ideální je začít mluvit ještě před samotnou stavbou. Tak tomu bylo i v případě DRNu na Národní třídě, kde mě oslovil Stanislav Fiala. Uvědomil jsem si, že člověk může ovlivňovat věci nejen na začátku, ale i v průběhu. Šlo o skutečný dialog a vzájemné naslouchání, což mám velmi rád.

V zahraničí sklízíte uznání za svou schopnost pracovat s prostorem. Jak vnímáte rozdíl mezi malbou pro galerii a malbou, která vstupuje do architektury?

Každou intervencí se snažím proměnit nejen prostředí, ale i samotného diváka. Zásadní je citlivé propojení s místem i lidmi, kteří ho vnímají, ať už jde o prostor sakrální, profánní, veřejný nebo galerijní. Každé prostředí má jiný okruh návštěvníků, což může být inspirativní i třaskavé. Ve veřejném prostoru je důležité vnímat okolí s maximální citlivostí. Při přípravě výstavy přemýšlím i architektonicky a snažím se odstranit vše, co do prostoru nepatří, a vytvořit ideální podmínky pro vnímání díla, nejlépe formou tzv. white cube. Pokud je galerie takto připravená, vstupuje se do ní mnohem snáz. Každá stavba má svůj charakter a mým cílem je ho nenarušit, ale podpořit.

Co podle vás umění přináší prostoru a co prostoru přináší umělci?

Myslím, že to souvisí s fenomenologií – prostor utváří obraz a zároveň ovlivňuje diváka. Zásadní je pro mě myslet na diváka, prostor a měřítko. Obraz může být miniaturní, nebo třímetrový, kdy člověka

presáhne a nabídne mu možnost do něj vstoupit. Vzniká zážitek, který si člověk odnese v sobě a dál ho šíří jako pochodeň. Nejde mi o šok, ale o stav transpersonálního nevědomí, kdy se divák dotýká něčeho, co ho přesahuje. Snažím se nabídnout nový pohled a dostat diváka za obraz, před obraz, pod obraz... Často proměňuji galerii natolik, že ji sám galerista stěží pozná. Nejde jen o obrazy na zdech, ale o hmotu, která prostupuje celý prostor.

V posledních letech se o umění mluví i jako o formě investice. Jak se díváte na sběratelství vy z pohledu autora?

Myslím, že tahle záležitost by měla jít mimo umělce. Obrazy si začnou žít vlastním životem,

Fraktální struktura mě fascinuje svou soběpodobností v krajině, těle i kameni.

Každá spolupráce s architektem musí zakořenit jako strom od samého počátku.

a to my umělci již příliš neovlivníme. Investoři jsou velmi různorodí a je to velmi široká pyramida, v níž se skrývá mnoho úskalí. Na sekundárním trhu může kdokoliv přinést obraz do aukce. Poté se ukáže, že je možné obraz směnít, prodat nebo ho dokonce několikanásobně zhodnotit. Naštěstí mám okruh svých sběratelů, kteří umění vnímají jako něco osobního, jako své rodinné stříbro. Systematicky sbírají díla z různých období a vědí, že sbírka zůstane v rodině. Jsou to lidé, kteří obrazy prožívají a neřeší jejich budoucí hodnotu.

Vnímáte rostoucí zájem developerů a investorů o začlenění současného umění do rezidenčních nebo komerčních prostor?

V poslední době určitě nastal nárůst zájmu. Také v minulosti musela být ve veřejných prostorech zastoupena umělecká díla, ať už to byly mozaiky, sochy nebo plastiky. Dnes vnímám pozitivně, že se architekti s umělci snaží komunikovat a už od samého začátku se počítá s tím, že v budově bude dílo uměleckého charakteru. Postupně se i městské části, které se věnují veřejnému prostoru, začínají v této oblasti orientovat a učí se s ní pracovat.

Velmi pozitivní je, že ke spolupráci čím dál častěji přizývají i čerstvé absolventy nebo studenty.

Máte zkušenosti s tím, že si klienti pořizují vaše díla nejen kvůli estetice, ale i jako součást kulturní identity svého byznysu?

Podle mě to jde ruku v ruce. Když se setkám se sběratelem, zajímá mě jeho zapálení pro konkrétní dílo. Často navazuje na rodinnou tradici, vyrůstal v kulturním prostředí, kde je umění přirozenou součástí života. Jiní sběratelé se inspiroují u kolegů nebo klientů a chtějí držet krok. Záleží i na tom,

zda jde o nováčka nebo o zkušeného znalce, rozdíl v přístupu jsou výrazné. Ve firmách bývá cílem propojit umění s reprezentací značky, ukázat, že si mohou dovolit dílo konkrétního umělce. Oceňuji, když spolupracuji s experty, kteří budují sbírku s hlubším významem. Nejraději mám, když je umění pro člověka přirozenou součástí života a když se s ním probouzí i usíná.

Pracujete na zakázkách, které propojují umění s architekturou. Jaké máte teď v plánu aktuální realizace v konkrétních budovách ve veřejném prostoru?

Na konci roku jsem dokončil monumentální malované sklo-textilní tapety pro významnou pražskou společnost. I když působí jako obrazy, jsou nalepené a tvoří součást architektury, malované přímo pro konkrétní místo. V architektuře je skvělé sledovat, jak dílo rezonuje s prostorem, a těší mě, když osloví nejen investory, ale i návštěvníky. Nyní mě čeká mural ve Španělsku a další projekty mimo Českou republiku, což mě velmi těší, protože prosadit umění ve veřejném prostoru je náročné. Jde o dialog s architekty, kteří realizují konkrétní vizi. Někdy klient zvolí levnější variantu a výtvarné prvky nakonec vynechá, což může narušit původní koncepci. Ideální je, když si architekt s klientem porozumí a projekt se dotáhne do úspěšného konce.

V čem si myslíte, že to je, že my v Čechách nejsme tolik vstřícní k umění v rámci architektury?

V první řadě jde o obavy těch, kteří rozhodují. Vzpomínám na realizaci na I. P. Pavlova z roku 2013, vytvořenou s architekty z CCEA MOBA. Přestože šlo o úspěšnou dočasnou instalaci, museli jsme ji nakonec překrýt asfaltem. Podobně dopadl vodopád na Olšanském náměstí — i přes nadšení veřejnosti a petici skončil pod zateplením fasády. Měl být původně na budově školky, ale vedení se obávalo, že bude děti rušit. Přitom právě děti jsou nejotevřenější představitelství, zvláště pokud jde o iluzi vodopádu. V Německu se podobné realizace běžně objevují a rezonují ve společnosti. U nás narážíme na dogmata a strach z vlastních pravidel.

Vidíte z toho cestu ven?

Věřím v osvětlené, statečné zastupitele, kteří naslouchají a jsou otevření. Myslím si, že kdyby rozhodovali lidé dostatečně vzdělaní nebo prosycení touto tematikou, více by bojovali za umělecké záměry a realizace by se podařilo prosadit. A kdyby tomu tak bylo, měli bychom

Veřejný prostor je výzva, kde se umění musí prosazovat s citlivostí i odvahou.

PROF. DOC. MGA. PATRIK HÁBL (1975, ZLÍN)

Malíř, grafik, autor prostorových intervencí a monumentálních instalací Patrik Hábl pracuje s obrazem jako s živým prvkem prostoru. Jeho tvorba osciluje mezi lyrickou abstrakcí, strukturální malbou a site-specific instalacemi, které často vstupují do architektury, veřejného prostoru i sakrálních staveb. Inspiruje se fraktální strukturou, fenomenologií vnímání a duchovními vrstvami prostoru.

Ocenění

- Waldesova cena
- Europol Art Award
- Grafika roku – Graphic Award of 2019
- Top 10 Osobnost roku (2013)
- jako první žijící český malíř opakovaně zařazen do aukcí Christie's a Sotheby's

Pedagogická činnost

- od roku 2007 působí na VŠUP v Praze
- vyučuje monumentální malbu, dříve vedl litografickou dílnu
- dříve vedoucí katedry na SUŠD v Praze

Členství

- výtvarný odbor Umělecké besedy
- sdružení českých umělců grafiků Hollar

Významné realizace

- Intervence v kostele Nejsvětějšího Salvátora, Anežském klášteře, Národní galerii
- Výstava Transformace krajiny v DOX
- Monumentální instalace v EPO1, kostele Zvěstování Panny Marie, AJG Hluboká
- Mural Vodopád na Žižkově, Landscape festival Krnov
- Spolupráce s architekty Stanislavem Fialou, Chybíkem + Křištofem (Drn, Špork, Lahofer)

Zahraniční aktivity

- Bienále v Pekingu (2015)
- Výstavy v Kyotu, Takaoce, Grazu, Mnichově, Amsterdamu, New Yorku
- Instalace v klášterním kostele ve Speinshartu (Německo), Leechkirche (Rakousko)

Výstava v ČR

- Oči mezi horami, EPO1, Trutnov

Aktuální výstava (2025)

- Immortales – Očima času, cyklus portrétů předčasně zemřelých osobností a reinterpretace starých mistrů. Výstava propojena s osobností Jana Masaryka.

zde mnohem více umění. Zlepšení vidím díky spolupráci s Galerií hlavního města Prahy nebo s hlavní architektkou pražského metra. Ale je toho zatím málo a chce to čas.

Co vás aktuálně nejvíc inspiruje a kam byste se chtěl svou tvorbou dál posouvat?

Baví mě dostávat se za hranici možností, nejen co se týče místa, ale i měřítka a techniky. Jsem rád, když člověk není epigonem vlastního díla, ale může posouvat sebe i prostor. Těším se na projekty, které vstoupí do veřejného života, ale nemusí jít jen o veřejný prostor, může být i privátní. Silně mě ovlivnila návštěva Japonska, kde rezonují smysly všemi vjemy – čichem, zvukem, vizuálně. Uvědomil jsem si, že obraz může být kdekoliv, třeba na skále. Na ostrovech Takashima a Naoshima panuje velkorysá symbióza veřejného, soukromého a galerijního prostoru. Vše je o odvaze, protože i s minimem prostředků se dají dělat velké věci.

V září vás čeká autorská výstava. Můžete přiblížit, co bude jejím tématem a jaký prostor jste pro ni zvolil?

Výstava proběhne v Toskánském paláci, v dlouhém klenutém prostoru bývalé konírny. Představím zde reinterpretace starých mistrů, které malují už třicet let – Leonarda da Vinciho, Vermeera či Rembrandta. Tato ikonická díla jsem „dekonstruoval“, čímž došlo k defragmentaci tváří. Výstava bude o paměti, vrstvách a sedimentech v čase. Obrazy nebudou klasicky instalované, ale budou levitovat — od renesance přes baroko až po 20. století. Součástí bude i cyklus tváří předčasně zemřelých osobností jako Kafka, Schiele či Kahlo. Vznikne kolumbárium, kde se ze tmy budou nořit jemně nasvícené portréty ve zlatých rámech. Divák bude prostupovat obrazy a zároveň jimi bude prostupován, jeho oči budou pozorovat pozorovatele. Výstava bude vrstevnatá, založená na spiritualitě a zážitku, bez dlouhých popisů, spíše jako kvíz pro vnímavé návštěvníky. V zadní části bude citlivě propojena sekce věnovaná Janu Masarykovi s bustou, portrétem, zednářským pláštěm i díly, které po osmdesáti letech darovala rodina pana Lumíra Soukupa ministerstvu zahraničí. Výstavu doprovodí i účast ministra Jana Lipavského. ■